

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Pensionsmyndighetens kommentar på ISF:s rapport 2024:7 *Tänker föräldrar på pensionen när de väljer att vara hemma med barnen?*

Pensionsmyndigheten ska enligt 3 a § förordning (2009:1173) med instruktion för Pensionsmyndigheten kommentera och redovisa vilka eventuella åtgärder myndigheten tänker vidta med anledning av de rapporter som Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) lämnar till regeringen. I detta fall har inte ISF granskat Pensionsmyndighetens verksamhet, men rapporten berör myndighetens ansvarsområde och kommenteras därför nedan.

Pensionerna i det allmänna inkomstgrundade pensionssystemet beräknas dels med utgångspunkt från de avgifter som betalas in, som grundar sig på varje individs livsinkomst, dels med förväntad livslängd från uttagsåldern. Individuella beslut som påverkar inkomsten och beslut om tidpunkt för pensionsuttag bestämmer således i hög grad pensionens storlek. Därför är det enligt Pensionsmyndigheten viktigt att studera kunskapen hos kvinnor och män när det gäller vad som påverkar den egna pensionen, vilket rapporten gör till viss del. Rapportens fokus är dock hur pensionen har beaktats vid frånvaro från arbetslivet för att vara hemma med barn. Den frågan är enligt Pensionsmyndigheten svår att analysera, eftersom de regler som bestämmer hur föräldraledighet, vård av barn (vab) och deltid påverkar pensionen sammantaget är komplicerade och dessutom skiljer sig kraftigt åt beroende på individens inkomstnivå och tjänstepensionsavtal. Det är därför svårt för individen att överblicka alla konsekvenser som de egna valen kan få för pensionen. Vi utvecklar detta resonemang nedan.

Pensionsmyndigheten ser även en risk för selektionseffekter i ISF:s analys, det vill säga att de samband som ISF redovisar mellan föräldrars beaktande av pensionen och finansiella förmåga i förhållande till deras barnrelaterade frånvaro inte är orsakssamband, och att det snarare är andra faktorer som har påverkat den barnrelaterade frånvaron. ISF problematiserar skillnaden mellan samband och orsakssamband i slutsatskapitlet men inte i sammanfattningen. ISF skriver exempelvis på s.69: *"När det gäller förvärvsinkomstutvecklingen efter barnets födelse kan det till exempel vara så att mammor som har en högre karriärorientering (och därmed har återhämtat sin förvärvsinkomst i högre grad) också har ett större intresse för ekonomi och därför en bättre finansiell förmåga."* Pensionsmyndigheten instämmer i detta resonemang och anser att det är missvisande att i sammanfattningen redovisa

www.pensionsmyndigheten.se

sambanden utan en vidare diskussion om selektionseffekter. Det är även Pensionsmyndighetens bedömning att selektionseffekter sannolikt föreligger, och att de samband som redovisas i rapporten därför inte nödvändigtvis är kausala.

Pensionsmyndigheten vill också framhålla att det är deltid under många år, snarare än ”sedvanlig” föräldraledighet, som ger betydande negativ påverkan på pensionen.

Vi lämnar även kommentarer avseende

- att Pensionsmyndigheten har sett skillnad på arbetstid och föräldraledighet när det gäller hänsyn till pensionen
- att ISF inte undersöker kunskapen om hur pensionen påverkas av frånvaro från arbetslivet på grund av barn
- Pensionsmyndighetens typfallsberäkningar
- ISF:s jämförelse av det gamla och det nya pensionssystemet

Skillnad på arbetstid och föräldraledighet när det gäller hänsyn till pensionen

I enkätundersökningen som ISF utgår från i sin analys har de svarande fått frågan ”*I vilken utsträckning beaktar/beaktade du hur din framtida pension påverkas av ditt val av föräldraledighet, vab eller deltidarbete?*”. Lite mer än hälften svarade att de har beaktat sin pension i någon utsträckning. Resultatet kan jämföras med den enkätundersökning Pensionsmyndigheten genomförde 2021; 30 procent av dem som arbetade heltid, 12 procent av dem som arbetade deltid och 7 procent av dem som varit föräldralediga hade tagit hänsyn till pensionen när det gällde val av arbetstid/längd på föräldraledighet.¹ Det bör noteras att urvalen skiljer sig åt, till exempel ställdes frågan om arbetstid i Pensionsmyndighetens undersökning även till pensionssparare utan barn, vilket är en förklaring till skillnaden i andel som tagit hänsyn till pensionen. Frågan om föräldraledighet ställdes dock endast till föräldrar och andelen som svarade att de har tagit hänsyn till pensionen är låg.

ISF undersöker inte kunskapen om hur pensionen påverkas av frånvaro från arbetslivet på grund av barn

I enkäten som ligger till grund för ISF:s analys ställs kunskapsfrågor till föräldrar om hur pensionen fungerar. Dessa rör dock allmänna regler och inte hur pensionen påverkas vid just föräldraledighet, vab och deltidarbete grund av barn. Eftersom syftet med rapporten är att studera om föräldrar beaktar pensionen vid dessa livsval vore det intressant att undersöka deras faktiska kunskap om hur pensionen påverkas vid just dessa situationer. Att någon har kunskap om hur höga avsättningarna är till allmän pension och tjänstepension innebär inte att personen vet hur pensionen

---

¹ Om svaranden angav att nuvarande huvudsakliga sysselsättning var heltidsarbete ställdes frågan *När du beslutade dig för att arbeta heltid, tog du då hänsyn till något av följande?* Till dem vars nuvarande sysselsättning var deltidarbete eller som tidigare arbetat deltid ställdes frågan *När du beslutade dig för att arbeta deltid, tog du då hänsyn till något av följande?* Till dem som var föräldralediga eller tidigare hade varit föräldralediga ställdes frågan *När du beslutade dig för hur länge du skulle vara föräldraledig, tog du hänsyn till något av följande?* För samtliga grupper fanns flera svarsalternativ där pension var ett av dem, det var möjligt att ange flera av svarsalternativen. Se även *Åtgärder för mer jämställda och jämlika pensioner – bilagor*, Pensionsmyndigheten (2023), dnr VER 2023-2, s.17.

påverkas vid frånvaro från arbetslivet på grund av barn. Kunskap om den generella kopplingen mellan inkomst och pension kan till och med innebära att den negativa effekten på pensionen kraftigt överskattas. Pensionsgrundande belopp för barnår inom den allmänna pensionen och flera tjänstepensionsavtal ger en generös kompensation vid frånvaro från arbetslivet på grund av barn. Är föräldern inte medveten om detta har hen inte fattat ett informerat beslut, även om personen har uppgett att den har beaktat pensionen vid dessa situationer och har fått höga poäng på enkätundersökningens allmänna kunskapstest om pension.

Reglerna som bestämmer hur pensionen påverkas under småbarnsåren är sammantaget komplicerade och det är sannolikt få som har kunskap om hur deras pension påverkas av olika val. Pensionsmyndigheten har fått indikationer på att föräldrar ofta tror att pensionen påverkas mer än vad den faktiskt gör vid föräldraledighet. Detta riskerar att medföra omotiverad oro för föräldraledighetens negativa påverkan på pensionens storlek. Risker gäller särskilt för kvinnor eftersom de i genomsnitt tar ut mer föräldraledighet än män.

Pensionsmyndighetens typfallsberäkningar

På sidan 20 skriver ISF *"Alla dessa ersättningar minskar den negativa effekten på pensionen av att vara frånvarande från arbetsmarknaden. Men de kompenserar oftast inte helt och hållet för inkomstförlusten"*, med hänvisning till Pensionsmyndighetens hemsida. Det stämmer inte riktigt. Pensionsmyndigheten vill framhålla att för vissa av de typfall som myndigheten har gjort beräkningar för överkompenserar de olika ersättningarna för inkomstbortfallet vid föräldraledighet, det vill säga pensionen blir högre än om typfallet inte hade fått barn och tagit ut föräldraledighet. Notera vidare att vi har konstruerat typfall för olika inkomstgrupper, dessa säger inget om utfallet i genomsnitt, median eller om hur stort typvärdet är för effekten på pensionen för befolkningen i stort.

På sidan 20 redovisar ISF resultatet av Pensionsmyndighetens typfallsberäkningar. ISF skriver att den negativa påverkan vid deltidsarbete inte är lika stor för offentligt anställda som privat anställda på grund av olika tjänstepensionsavtal. ISF anger endast effekten i kronor för privat sektor. Att skriva att effekten inte är lika stor blir något missvisande. Pensionsmyndigheten vill framhålla att effekten för anställda i privat sektor är *betydligt* högre än för offentlig sektor när det gäller höginkomsttagare. Deltidsarbete på 75 procent i åtta år minskar pensionen med 2 600 kronor per månad för ett typfall anställd i privat sektor med månadslön på 55 000 kronor, givet att typfallet inte får pensionsgrundande belopp för barnår. För motsvarande typfall som är anställd i offentlig sektor minskar pensionen med endast 1 000 kronor per månad.²

På sidan 21 skriver ISF *"Om vi dessutom skulle ta hänsyn till effekter på pensionen av obetald föräldraledighet skulle effekterna på pensionerna kunna vara större."* Denna

---

² Avser beräkningar för 2024. Typfallsberäkningarna på Pensionsmyndighetens hemsida har uppdaterats sedan publicering av ISF:s rapport på grund av förändringar av nyckeltal etc. Resultatet skiljer sig endast marginellt från de tidigare uppgifterna som ISF använder i rapporten.

slutsats är inte korrekt. I beräkningarna har Pensionsmyndigheten antagit att typfallen även har tagit ut obetald föräldraledighet enligt vanligt förekommande mönster.³

Jämförelse av det gamla och nya pensionssystemet

På sidan 37 jämför ISF föräldrar som omfattas av det nya pensionssystemet med föräldrar som omfattas av det gamla pensionssystemet när det gäller huruvida man har beaktat pensionen vid barnrelaterad frånvaro. Att jämföra grupper i det gamla och nya pensionssystemet bör dock endast göras för årskullar som ligger precis vid åldersgränserna för det gamla och nya pensionssystemet, för att med säkerhet kunna uttala sig om att det är just denna faktor som har påverkat resultaten.

Denna kommentar har beslutats av generaldirektör Anna Pettersson Westerberg efter föredragning av analytiker Kristin Kirs. I beredningen av ärendet har pensionsexpert Monica Zettervall deltagit. I den slutliga handläggningen har även chefen för analysavdelningen Ole Settergren, chefen för produktionsavdelningen Magnus Rodin, verksamhetscontroller Vincent Baars samt enhetschef Hannes Nilsson deltagit.

Anna Pettersson Westerberg

Kristin Kirs

---

³ För den längre föräldraledigheten på 14 månader har vi utgått från att typfallet tar ut 4/7 dagar med föräldrapenning i veckan det första året och 5/7 dagar i veckan det andra året. För den kortare föräldraledigheten har vi räknat med att typfallet tar ut 5/7 föräldrapenningdagar i veckan under hela föräldraledigheten. Se *Så här har vi räknat*, <https://www.pensionsmyndigheten.se/forsta-din-pension/vad-paverkar-din-pension/smabarnstiden-kan-paverka-din-pension>